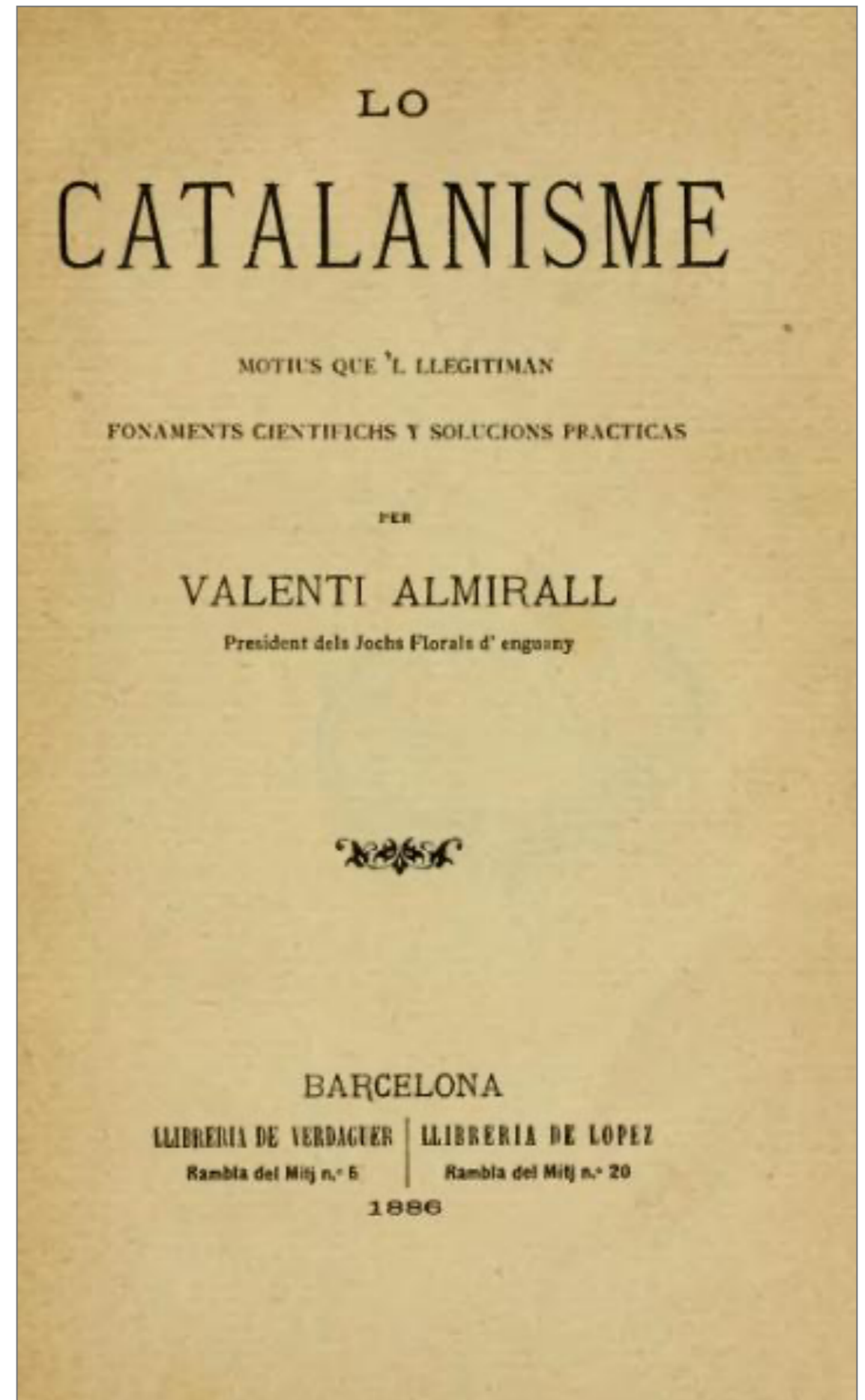
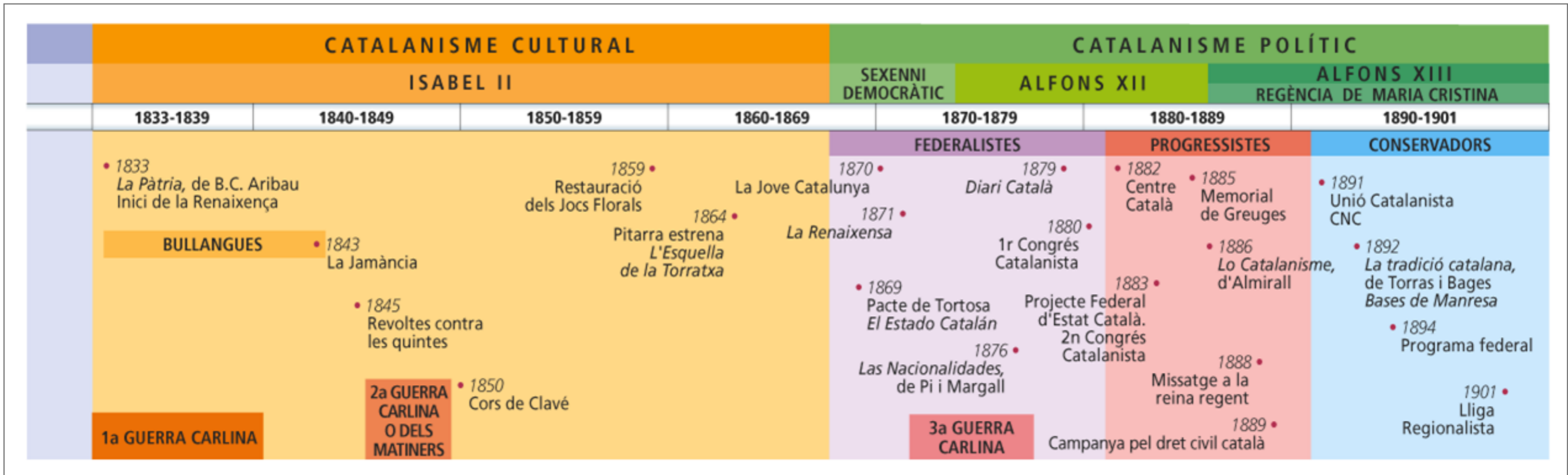

ORÍGENS I CONSOLIDACIÓ DEL CATALANISME

1833 - 1901

ORÍGENS DEL CATALANISME

- Situació de la llengua i la cultura catalana després de la victòria de FELIP V a la Guerra de Successió.
- La llengua catalana no desapareix en l'àmbit popular, sinó que continua viva, sobretot a nivell oral.
- En canvi, el català desapareix dels cercles literaris i culturals en el que alguns estudiosos anomenen “Decadència”.
- És en aquest context en el que apareixerà la
RENAIXENÇA

LA RENAIXENÇA

- Es tracta d'un moviment cultural i literari que reivindica l'ús públic i literari del català.
- Es pren com a punt de partida el poema *La Pàtria* (1833) de Bonaventura Carles ARIBAU i l'obra de Joaquim RUBIÓ i ORS (*Lo Gaiter del Llobregat*)
- Al voltant d'aquest nucli s'apleguen nombrosos erudits i intel·lectuals que cerquen els orígens de la llengua, literatura, història dret o folklore catalans com per exemple Manel MILÀ i FONTANALS, Pròsper BOFARULL o Víctor BALAGUER.

(IV)

Pláume encara parlar la llengua d'aquells sabis
Que ompliren l'univers de llurs costums é lleys,
La llengua d'aquells forts que acatáren los Reys,
Defenguéren llurs drets, venjáren llurs agravis.

Muyra, muyra l'íngnat que al sonar en sos llabis
Per estranya regió l'accent natiu, no plora;
Que al pensar en sos llars no s'consum ni s'anyora,
Ni cull del mur sabrat las liras dels seus avis.

(V)

En llemosí soná lo meu primer vagit,
Quant del mugró matern la dolça llet bebia;
En llemosí al Senyor pregaba cada dia,
E cántichs llemosins somiaba cada nit.

Si quant me trobo sol, parl ab mon esperit,
En llemosi li parl, que llengua altra no sent,
E ma boca llavors no sap mentir, ni ment,
Puix surten mas rahons del centre de mon pit.

La Pàtria, de Bonaventura Carles ARIBAU (1833)

- El 1859 es van celebrar els primers JOCS FLORALS com a plataforma per difondre la llengua i la cultura catalana. També van servir per fixar un model de llengua culta i literària gràcies a autors com Jacint VERDAGUER o Àngel GUIMERÀ
- El català literari no és el que es parla al carrer. Un grup d'escriptors progressistes defensen *“lo català que ara es parla”*. Destaca Serafí PITARRA.
- A la difusió del català a nivell popular també hi van contribuir Anselm CLAVÉ o Abdó TERRADES
- El paper de moltes revistes populars va ajudar a difondre la llengua com la *Campana de Gràcia* o *l'Esquella de la Torratxa*.

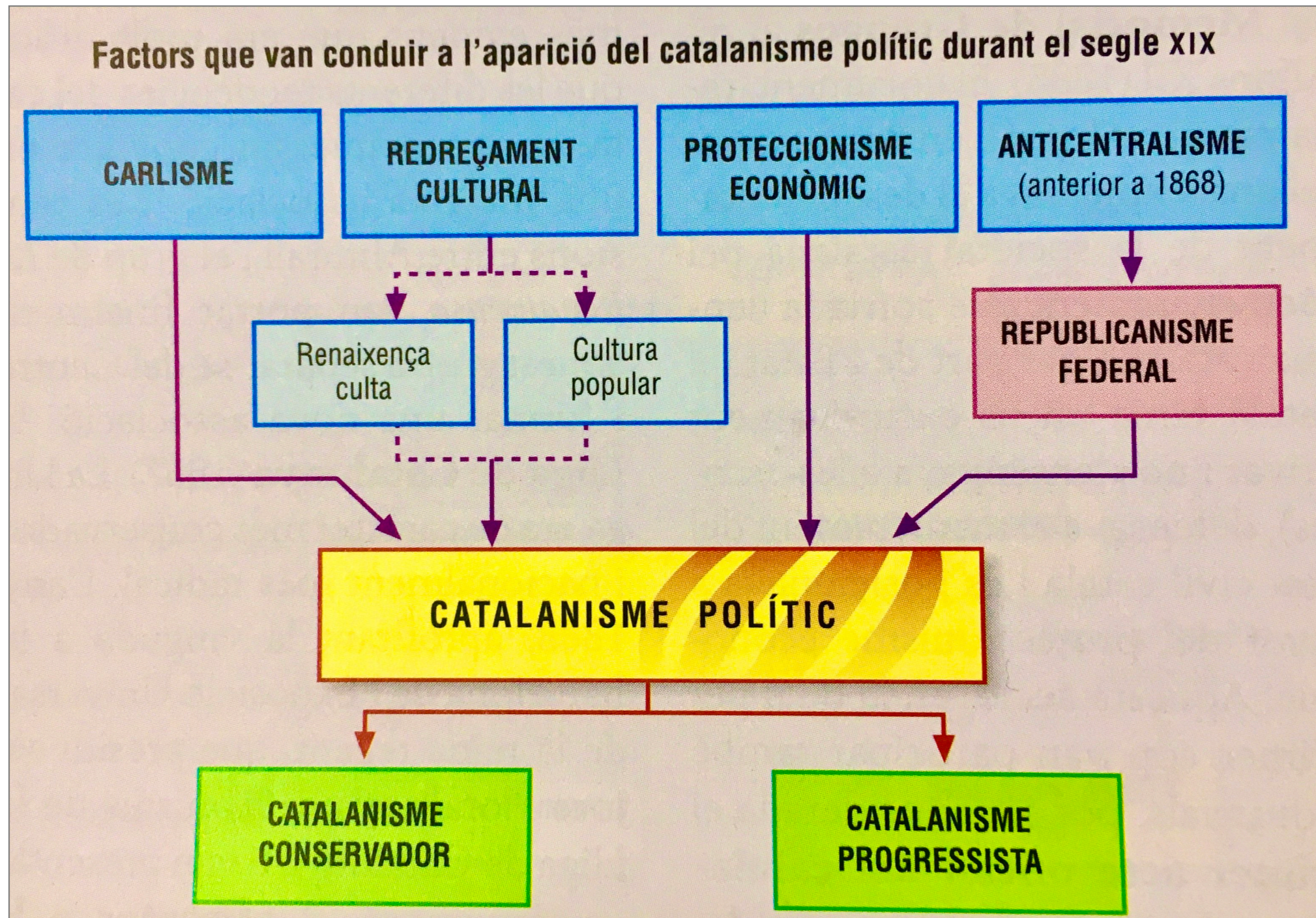
Lo Canigó és una magnòlia immensa
que en un rebrot del Pirineu se bada;
per abelles té fades que la volten,
per papallons los cisnes i les àligues.
Formen son càlzer escarides serres
que plateja l'hivern i l'estiu daura,
grandiós beire on beu olors l'estrella,
los aires rellentor, los núvols aigua.
Les boscúries de pins són sos bardissos,
los Estanyols ses gotes de rosada,
i és son pistil aqueix palau aurífic,
somni d'aloja que del cel davalla.

Jacint VERDAGUER. *Canigó* (fragment) 1886.

An al que, com lo senyor
sent fill d'aquí i català,
me ve parlant castellà
i, per tenir educació,
nega sa pàtria i son pare,
quan pels dos és fins la vida,
se li diu tot de seguida
lo que amb gust jo li dic ara:
“Vostè és fill d'un bon mitger
que amb mitjons i samarretes
ha guanyat moltes pessetes
i ara és home de diner.”

Serafí PITARRA. *La urbanitat*, 1868.

ELS ORÍGENS DEL CATALANISME POLÍTIC

ELS PRIMERS MOVIMENTS ANTICENTRALISTES

- Crítiques al model centralista durant el regnat d'ISABEL II. Primers disturbis. Les Bullangues i la repressió. Com a conseqüència, allunyament de figures moderades catalanes de l'acció de govern i primeres reivindicacions del particularisme català, com per exemple la figura de Jaume BALMES i el seu "provincialisme".
- EL CARLISME. En contra de la centralització de l'Estat, opta per la defensa dels furs tradicionals. El 1872 el candidat carlí a la corona fa públic un document conegut com el MANIFEST DE CARLES VII on promet restaurar les lleis i els privilegis de Catalunya perduts els 1714.
- EL FEDERALISME. El 1868 apareixia el PARTIT DEMÒCRATA REPUBLICÀ FEDERAL. La figura més destacada era la de Francesc PI I MARGALL. Defensen un Estat federal espanyol resultat de la unió voluntària de tots els pobles i regions d'Espanya. El 1869 al PACTE FEDERAL DE TORTOSA concreten les seves idees.
- Josep Maria VALLÈS i RIBOT i la CONSTITUCIÓ DE L'ESTAT CATALÀ dins la Federació Espanyola (1883).

ELS INICIS DEL CATALANISME POLÍTIC. LA JOVE CATALUNYA I EL CENTRE CATALÀ (1870- 1882)

- Es considera que la JOVE CATALUNYA (1870) va ser el primer grup obertament catalanista.
- El 1880 Valentí ALMIRALL promou el I CONGRÉS CATALANISTA. En ell defensa una acció política específica catalana. Com a resultat el 1882 apareix el CENTRE CATALÀ, encarregat de desenvolupar aquesta idea
- El 1883 el CENTRE CATALÀ convoca el II CONGRÉS CATALANISTA. La seva acció més destacada va ser el *Memorial de Greuges*

EVOLUCIÓ DEL CATALANISME (1882-1901)

MEMORIAL DE GREUGES

No tenemos, Señor, la pretensión de debilitar, ni mucho menos atacar la gloriosa unidad de la patria española; antes por el contrario, deseamos fortificarla y consolidarla; pero entendemos que para lograrlo no es buen camino ahogar y destruir la vida regional para sustituirla por la del centro, sino que creemos que lo conveniente al par que justo, es dar expansión, desarrollo y vida espontánea y libre a las diversas provincias de España para que de todas partes de la península salga la gloria y la grandeza de la nación española.

Lo que nosotros deseamos, Señor, es que en España se implante un sistema regional adecuado a las condiciones actuales de ella [...] Lo deseamos no sólo para Cataluña, sino para todas las provincias de España; y si en nombre de Cataluña hablamos, es porque somos catalanes y porque en estos momentos sentimos como nunca los males que el centralismo nos causa.

Señor: se nos arrebató nuestro sistema administrativo, que hoy encuentran bueno e imitan naciones cultas de Europa, para ser substituido, primero por el sistema castellano, y hoy por una copia imperfecta y viciosa del sistema francés. No podemos usar nuestra lengua más que en nuestros hogares y en conversaciones familiares; desterrada de las escuelas, lo ha sido más tarde de la contratación pública y también de los tribunales, en los cuales muchas veces, y por muy ilustrados que sean, ni los jueces entienden a los testigos y procesados, ni éstos entienden a los jueces.

Y como si todo esto no fuera bastante, hace tiempo que viene amenazándose, y hoy se intenta con empeño destruir, o cuando menos adulterar, nuestro derecho civil [...]

Preciso es reconocer que la industria de nuestro país ha debido hacer grandes esfuerzos para sostenerse y aún aumentar en ciertos ramos, en medio de la inestabilidad legislativa y falta de fijeza de criterio gubernamental con que ha debido luchar. [...] A pesar de que la tendencia llamada librecambista no ha logrado hasta ahora sus soluciones radicales a la legislación económica, se ha manifestado, sin embargo, constantemente en todas las situaciones y desde hace muchos años, ser una espada de Damocles suspendida sobre la producción.

El pensament polític de Valentí ALMIRALL

- Els seus orígens polítics estan vinculats al republicanisme federal del que s'allunya al demanar una acció política específica per a Catalunya
- El 1886 publicava *Lo Catalanisme*, primera exposició de la seva doctrina, centrada en la idea del PARTICULARISME
- Defensa institucions de govern pròpies per a Catalunya per reivindicar aquest particularisme, que va més enllà de la llengua i la cultura, incloent aspectes econòmics i socials.
- La seva proposta era interclassista
- El seu projecte polític no va arrelar ja que no va atraure ni a la burgesia ni a les classes populars.
- El 1887 veia la llum *España tal cual es*. En aquesta obra denunciava el caciquisme i el frau electoral com a factors que impediien una regeneració de la política espanyola.

La polèmica entre Almirall i Núñez de Arce

La confianza que tengo en la solidez de los argumentos y razones en que el particularismo regionalista se apoya, me permitirá conservar la serenidad, aun al contestar á aquellos párrafos, en que me llamais, «Pontífice del *particularismo*»; en que calificais de mala nuestra causa [...]. Si vos acusais al regionalismo de que «es el delirio más confuso de cuántos pueden salir de cerebro humano enfermo» [...], no temais, no, que os conteste con el «más eres tú» [...]. Me propongo discutir, no disputar, y si quereis que os hable con franqueza, al aceptar el reto que supe me habiais dirigido desde el Ateneo de Madrid, el móvil que me guió fué aprovechar la ocasión que me ofrecíais de plantear el problema particularista regionalista, no sólo ante las provincias interesadas, sinó tambien ante aquellas otras, cuyos directores se habían dado la consigna de hacer el vacío á nuestro alrededor. [...]

Vos mismo, castellano castellanista, no podeis sustraeros á la idea de considerar á vuestros coregionales como destinados por la Naturaleza á ser los directores de toda la Península. [...] Vosotros, por la razón del porque sí, y cuando existe una hegemonía tan providencial é hija de la naturaleza como la castellana, determinais que la unificación ha de hacerse, no por el camino armónico de las transacciones y concesiones mútuas, sinó por el irritante de la imposición. [...]

Tanta es la fuerza que ha adquirido la costumbre de considerar á todas las regiones como provincias de Castilla, que ni vos mismo, hombre de letras, y presidente de una Sociedad que aspira á ser el primer Centro de discusión de España, podeis sustraeros á su influencia. [...] Conste, pués, que vuestro discurso es acabada muestra del modo de funcionar la hegemonía castellana. [...]

VALENTÍ ALMIRALL, *Contestación al discurso leído por D. Gaspar Núñez de Arce en el Ateneo de Madrid, 1886*

Valentí ALMIRALL (1841 - 1904)

EL CATALANISME CONSERVADOR

- Formen part d'aquest catalanisme La LLIGA DE CATALUNYA, el VIGATANISME i la figura de TORRAS i BAGES, la UNIÓ CATALANISTA, el CENTRA NACIONAL CATALÀ i finalment la LLIGA REGIONALISTA.
- Destacaran aspectes com el regionalisme i el tradicionalisme.
- L'Església tindrà un paper molt important, vinculant catolicisme amb catalanisme.

LA LLIGA DE CATALUNYA (1887)

- Escissió d'alguns membres del CENTRE CATALÀ: Narcís VERDAGUER i CALLÍS, Lluís DOMÈNECH I MUNTANER, Josep PUIG i CADAVALCH, i Enric PRAT DE LA RIBA
- Més conservadors. Això els apropa més a la burgesia catalana
- Promouen una política catalanista al marge dels partits del sistema de la Restauració
- Defensen l'oficialitat del català, el dret civil català o el proteccionisme econòmic

MISSATGE A LA REINA REGENT (1888)

Desitgem, doncs, que torni a posseir la nació catalana ses Corts generals lliures i independents, obertes pel Cap de l'Estat o per son lloctinent, en les que hi tinguin representació directa totes les classes socials, des de les més humils a les més elevades. Corts en les que es votin els pressupostos de Catalunya i la quantitat amb que te de contribuir el nostre país als gastos generals d'Espanya. Que Catalunya sia senyora del govern interior de sa casa, assenyalant ella mateixa el contingent de l'exèrcit per al Principat, no quintant-se a sos fills ni fent-se a Catalunya lleves forçoses, sinó proveint-se de soldats voluntaris i a sou, els que no hagin de sortir mai en temps de pau del nostre territori.

Que la llengua catalana sia la llengua oficial a Catalunya per a totes les manifestacions de la vida d'aquest poble. Que l'ensenyança a Catalunya sia donada en llengua catalana. Que sien catalans els Tribunals de Justícia i totes ses causes i litigis es fallin definitivament dintre del Territori. Que els càrrecs de la nació catalana els nomenin els catalans mateixos, procurant que recaiguin en catalans els càrrecs polítics, els judicials, els administratius i els de l'ensenyança. Que vingui el Cap de l'Estat d'Espanya a jurar a Catalunya ses Constitucions fonamentals, com a condició indispensable, d'antic establerta per a exercir a dreta llei la sobirania en el Principat.

- La seva acció més destacada va ser el MISSATGE A LA REINA REGENT
- Van promoure una campanya a favor de mantenir el dret civil català en contra del projecte estatal de reforma del codi civil. Es considera que aquesta va ser una de les primeres victòries del catalanisme.

EL VIGATANISME

- Va ser un moviment catòlic cultural i intel·lectual impulsat pel clergat de Vic
- Van destacar figures com Jaume COLLELL o el bisbe Josep MORGADES.
- Es van apropar al catalanisme més conservador amb la idea de cristianitzar el moviment.

- Tenien el seu propi setmanari, *La Veu de Montserrat*.
- Van promoure diverses campanyes, com el mil·lenari de Montserrat o a favor de tenir bisbes catalans.

La figura del bisbe de Vic Josep TORRRAS I BAGES

- Bisbe de Vic, ve de la tradició vigatana.
- Defensor d'un catalanisme d'arrels cristianes, la seva ideologia es reflecteix en la seva obra principal, *La tradició catalana* (1892).
- L'esperit de Catalunya resideix en la família, la propietat i la religió. La fe cristiana es troba íntimament lligada a la cultura Catalana Es mostra contrari als canvis socials.
- El regionalisme afavorirà la renovació de la vida religiosa catalana.
- Idealització de l'edat mitjana com a font d'inspiració.
- Més que no pas una línia d'acció política, creu que el regionalisme pot ajudar a la cristianització d'una societat degradada per la industrialització al voltant del catalanisme cristià

El regionalisme catòlic de Torras i Bages

Essent l'esperit català essencialment cristià, com queda provat, resta ara considerar si la religió cristiana, essent la religió universal de la humanitat destinada a regnar en totes les races de l'humà llinatge, pot prendre el caràcter de regionalista, identificar-se amb una comarca, sense que ella hagi de sacrificar cap de sos elements; ans bé quedant aquests emparats per la mateixa religió. Per a qui pensa rectament i en virtut de les lleis fonamentals del discórrer humà, la cosa queda manifesta; ja que [...] el fet és, i per tant no queda dubte que pot ésser. [...] L'Església és regionalista perquè és eterna. Els organismes polítics, els Estats, es fan i desfan segons les circumstàncies, [...] per la qual cosa llur duració és sempre limitada, i, en desfer-se, reapareixen les antigues nacions, les unitats socials naturals formades, no en congressos, ni en dietes d'homes d'Estat, sinó en els eternals consells de la Providència divina. Per això ja la difusió evangèlica es féu no tenint en compte els Estats polítics, sinó les diverses gents o nacions [...]. La religió és una sobrenatural perfecció de la naturalesa, i per això cerca les entitats naturals més que les polítiques, és a dir, més la regió que l'Estat, perquè és divinement *naturalista*. [...]

El conjunt de principis emanats del concepte revolucionari, formant un sistema dirigit a la governació dels homes i a la constitució social, és anomenat generalment liberalisme. [...] El regionalisme no ha eixit del cap dels homes, naix de les mateixes entranyes de la societat, no ha tingut un autor legal [...]. El regionalisme liberal, és a dir, aquell que vingués de dalt, que imposés el poder central, no fóra tal regionalisme: la revolució no pot crear directament la regió. [...]

— • —

L'adveniment del Regionalisme no ha d'ésser fruit d'una revolució, sinó conseqüència del treball perseverant, intel·ligent i desinteressat de la regió en contrast amb el desgavell, falta de criteri i desenfrenats apetits del Centralisme. Ha d'imposar-se, no per la força, sinó per sa pròpia virtualitat, al país, sobre les actuals ruïnes del modern i ja decrepít parlamentarisme. [...] El Regionalisme té per objecte un fet real i present que és la regió; doncs no ens devem apartar d'ell. [...]

Articles de Torras i Bages publicats a *La Veu del Montserrat* entre maig i agost de 1887, i gener i març de 1888

El bisbe de Vic Josep TORRAS i BAGES (1846 - 1916)

LA UNIÓ CATALANISTA (1891)

- Esperonats per l'èxit de la campanya del codi civil, es va fer evident la necessitat d'organitzar més i millor el moviment catalanista. Per això Narcís VERDAGUER i CALLÍS va impulsar la creació d'una nova entitat: la UNIÓ CATALANISTA
- Els seu objectiu era la creació d'una organització que agrupés centres, grups, associacions, ateneus i publicacions catalanistes amb la idea de propagar les idees regionalistes i elaborar un programa en comú per a tots els catalanistes.
- Aquestes entitats haurien de ser de tot el territori català. Així, la proposta política de la UC es va difondre per tota Catalunya.
- La seva base social estava formada per propietaris mitjans, comerciants, professionals liberals i intel·lectuals. També va tenir molts suports a la Catalunya rural ja que en la federació s'hi donava cabuda a moltes entitats comarcals.

LES BASES DE MANRESA (1892)

- El 1892 es va reunir una assemblea de delegats de la UC a Manresa el 1892 per aprovar un programa polític conegut com a BASES DE MANRESA.
- Es tracta de 17 articles on es reivindica l'autonomia de Catalunya, les competències que restarien en mans de l'Estat, les principals institucions de Catalunya, qüestions econòmiques i el català com a llengua oficial.
- D'inspiració medieval, evidencien una tendència conservadora antiliberal, amb aspectes corporatistes.

Base 1. Vindran a càrrec del Poder Central: a) les relacions internacionals; b) l'exèrcit de mar i terra, les obres de defensa i l'ensenyança militar; c) les relacions econòmiques d'Espanya ab los demás països, i, en conseqüència, la fixació dels aranzels i lo ram d'Aduanes; [...]

Base 3. La llengua catalana serà l'única que, amb caràcter oficial, podrà usar-se a Catalunya i en les relacions d'aquesta regió amb lo Poder central.

Base 4. Sols los catalans, ja ho sien de naixença, ja per virtut de naturalització, podran desempenyar a Catalunya càrrecs públics, fins tractant-se dels governatius i administratius que depenguin del Poder central. També deuran esser exercits per catalans los càrrecs militars que comportin jurisdicció. [...].

Base 6. Catalunya serà l'única soberana de son govern interior [...].

Base 7. Lo Poder legislatiu Regional radicarà en les Corts Catalanes, que deuran reunir-se tots los anys en època determinada, i en lloc diferent. Les Corts es formaran per sufragi de tots los caps de casa agrupats en classes fundades en lo treball manual, en la capacitat o en les carreres professionals i en la propietat, indústria i comerç, mitjançant la corresponent organització gremial [...].

Base 8. Lo Poder judicial s'organitzarà restablint l'antiga Audiència de Catalunya.

Base 9. Exerciran lo Poder executiu cinc o set alts funcionaris nomenats per les Corts, los qui estaran al davant dels diversos rams de l'administració regional [...].

Base 15. L'Ensenyança pública [...] deurà organitzar-se d'una manera adequada a les necessitats i caràcter de la civilització de Catalunya. L'ensenyança primària la sostindrà el municipi [...]; en cada comarca segons sia son caràcter agrícola, industrial, comercial, etc., s'establiran escoles pràctiques d'agricultura, d'arts i oficis, de comerç, etc. [...] evitant les ensenyances enciclopèdiques [...].

LA LLIGA REGIONALISTA (1901)

- Una de les conseqüències del “desastre del 98” va ser la irrupció del catalanisme a l’escena política com a força regeneradora del sistema.
- El fracàs del primer govern regeneracionista de SILVELA - POLAVIEJA, amb episodis com el “tancament de caixes” va fer que part de la burgesia de Barcelona amb algunes corporacions econòmiques fundessin la UNIÓ REGIONALISTA.
- Paral·lelament, dins la Lliga de Catalunya, un grup de persones que estaven al voltant del diari “*La Veu de Catalunya*” se separen i funden el CENTRE NACIONAL CATALÀ. Entre ells es troben PRAT DE LA RIBA i Francesc CAMBÓ.

- El 1901 el CENTRE NACIONAL CATALÀ i la UNIÓ REGIONALISTA van fer una coalició electoral a les eleccions legislatives de 1901. Aquesta iniciativa va ser coneguda com la candidatura dels QUATRE PRESIDENTS.
- L'èxit d'aquesta candidatura va fer que tots dos partits es fusionessin en un de sol: la LLIGA REGIONALISTA
- Era un partit catalanista, conservador i monàrquic, que defensava el regionalisme com a via per a modernitzar Espanya
- Van trencar amb el bipartidisme que hi havia a les eleccions legislatives a Catalunya.
- Es considera que va ser el primer partit modern d'Espanya
- La “*Veü de Catalunya*” va ser el seu òrgan d'expressió

DIPUTADOS ELECTOS POR BARCELONA
LOS REGIONALISTAS

D. BARTOLOMÉ ROBERT
Médico notable, catedrático de la Universidad y ex presidente del Ateneo Barcelonés y de la Sociedad Económica de Amigos del País, ha logrado conquistarse una posición independiente y prestigiosa. Ha sido varias veces concejal de este Ayuntamiento. En paso por la Alcaldía de Barcelona contribuyó a popularizarlo aquí y á que su nombre trascendiera los límites de Cataluña. Es el candidato que ha obtenido mayor número de votos en las pasadas elecciones.

D. LUIS DOMÈNECH MONTANER
Distinguido arquitecto, autor del Arco del Triunfo inaugurado con motivo de la Exposición Universal celebrada en 1888. Figuraba, como los demás candidatos regionalistas cuyos retratos publicamos en este número, entre los cinco presidentes que tan activa parte tomaron en el movimiento de los gremios solicitando que se concediera á esta región el concierto económico. Inspirador de la *Voz*, perteneció á la fracción más animosa y belicosa del partido regionalista. Era presidente del Ateneo Barcelonés en la aludida época.

D. ALBERTO RUSIÑOL
Ex Diputado á Cortes por el distrito de Vich. Fabricante de hilados y tejidos. Fue electo senador á Barcelona en la Asamblea de Zaragoza, en la que desempeñó el cargo de primer secretario. Ha sido presidente del Fomento del Trabajo Nacional. Inició la idea de construir la barrida de Cataluña en Ataqueñes, pueblo de la provincia de Valladolid, que fué destruido por un terrible incendio, y cuya plaza principal lleva el nombre de Rusiñol.

D. SEBASTIAN TORRES
Almacanista de coloniales en gran escala y muy acreditado en las esferas mercantiles. Preside la Liga de defensa industrial. Fueiente partidario del concierto económico, es a quien se ha significado más en la propaganda y gestión del citado convenio. Ha obtenido el

Candidatura dels quatre presidents a les eleccions legislatives de 1901